

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Konceptuální metafory v současné rozhlasové publicistice

Bakalářská práce

Autor: Jan Blatský

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: PhDr. Lukáš Zábranský, PhD.

Zadání bakalářské práce

Autor: Jan Blatský

Studium: P14K0077

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Název bakalářské práce: **Konceptuální metafory v současné rozhlasové publicistice**

Název bakalářské práce AJ: Conceptual metaphors in contemporary radio journalism

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce bude vycházet z kognitivně-lingvistické teorie konceptuální metafory. Zaměří se na používání konceptuálních metafor v jazykovém projevu moderátorů rozhlasových publicistických pořadů na veřejnoprávním a komerčním rádiu. Zástupcem veřejnoprávního rádia bude na Českém rozhlasu pořad Dvacet minut radiožurnálu, zástupcem komerčního rádia bude Rádio Impuls, konkrétně pořad Kauza dne. Práce se bude zabývat analýzou užívaných konceptuálních metafor a srovnáním odlišností v aplikaci konceptuálních metafor moderátory obou pořadů. V praktické části vytvoří student kolekci konceptuálních metafor vyskytujících se v současné rozhlasové publicistice. Součástí kolekce budou konkrétní příklady.

LAKOFF, GEORGE; JOHNSON, MARK. Metafory, kterými žijeme. Praha: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-152-1. VAŇKOVÁ, IRENA. Nádoba plná řeči (Člověk, řeč a přirozený svět). Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1122-8. PROCHÁZKOVÁ, Ivana. Hospodin je král - starozákonní metafora ve světle kognitivní lingvistiky. Praha: Česká biblická společnost, 2011. Studijní texty České biblické společnosti. ISBN 978-80-87287-36-1. VAŇKOVÁ, Irena. Co na srdci, to na jazyku: kapitoly z kognitivní lingvistiky. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0919-3.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Lukáš Zábranský, Ph.D.

Oponent: Mgr. Václav Víška, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.11.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 5. 2017

.....

Jan Blatský

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Lukáši Zábranskému, Ph.D., který mně průběžně poskytoval cennou zpětnou vazbu, odborné rady a jehož přístup byl v průběhu celé naší spolupráce velmi vstřícný.

Anotace

BLATSKÝ, Jan. *Konceptuální metafory v současné rozhlasové publicistice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 59 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá výskytem a podobou konceptuálních metafor v současné rozhlasové publicistice. V teoretické části je pozornost zaměřena na různá pojetí metafory v průběhu času s důrazem na kognitivně-lingvistický pohled teorie konceptuální metafory. V praktické části je formou analýzy zkoumána aplikace konceptuálních metafor v řeči moderátorů rozhlasových publicistických pořadů. Konkrétními zástupci rozhlasových publicistických pořadů jsou Dvacet minut Radiožurnálu na veřejnoprávní stanici Český rozhlas a Kauza dne na komerční stanici Rádio Impuls. Primární výstup z praktické části tvoří určení příznačných konceptuálních metafor pro současnou rozhlasovou publicistiku. Širší možnost uplatnění identifikovaných konceptuálních metafor je ilustrována na vytvoření souboru s těmito konceptuálními metaforami, opatřeném originálními příklady použití.

Klíčová slova: kognitivní lingvistika, konceptuální metafora, rozhlas

Annotation

BLATSKÝ, Jan. *Conceptual metaphors in contemporary radio journalism*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 59 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the occurrence and form of conceptual metaphors in contemporary radio journalism. In the theoretical part, attention is focused on various concepts of the metaphor over time, with an emphasis on the cognitive-linguistic view of conceptual metaphor theory. In the practical part, the form of analysis examines the application of conceptual metaphors in the speech of moderators of radio journalism programs. The specific representatives of radio journalism programs are Dvacet minut Radiožurnálu at the public service station Český rozhlas and Kauza dne at the commercial station Rádio Impuls. The primary output from the practical part is the identification of distinctive conceptual metaphors for contemporary radio journalism. The wider application of the identified conceptual metaphors is illustrated on the creation of a set of these conceptual metaphors with original examples of use.

Keywords: cognitive linguistics, conceptual metaphor, radio

Obsah

Úvod.....	9
Teoretická část	11
1 Metafora a její pojetí v průběhu času.....	11
2 Metafora v literární vědě.....	13
2.1 Postavení metafory v literární vědě.....	13
2.2 Metafora a metonymie v tropice	14
2.2.1 Druhy metafor v tropice.....	14
2.2.2 Druhy metonymie v tropice	16
3 Kognitivní lingvistika	19
3.1 Historie kognitivní lingvistiky	19
3.2 Teoretické východisko, témata, metody kognitivní lingvistiky	20
4 Metafora v kognitivní lingvistice.....	22
4.1 Teorie konceptuální metafory	22
4.1.1 Druhy konceptuálních metafor	24
5 Mediální duální systém.....	27
5.1 Charakteristika veřejnoprávních médií	27
5.2 Charakteristika soukromých médií	28
6 Rozhlasové publicistické pořady	30
6.1 Dvacet minut Radiožurnálu.....	30
6.2 Kauza dne.....	31
Praktická část	32
7 Metodika a cíle.....	32
8 Praktická část – oddíl I.....	34
8.1 Analyzované díly Dvaceti minut Radiožurnálu	34
Přehled jednotlivých dílů:	34
8.2 Analyzované díly Kauzy dne	35
Přehled jednotlivých dílů:	35
8.3 Analýza konceptuální metafory SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA.....	36
8.4 Analýza příznačných konceptuálních metafor	39
8.4.1 POLITIKA JE SPORT.....	39
8.4.2 RECEPT JE NÁVOD	40
8.4.3 STRACH JE NÁSTROJ	41

8.4.4	VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ	42
8.4.5	TÉMATA JSOU HMATATELNÁ	43
8.4.6	POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES	44
8.4.7	ŽIVOT JE HAZARDNÍ HRA	45
8.4.8	DOBŘÝ JE NAHOŘE, ŠPATNÝ JE DOLE.....	45
8.4.9	TĚLESNÝ POSTOJ JE STANOVISKO	46
8.4.10	OBJEKT JE ČLOVĚK	47
8.4.11	INSTITUCE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ	49
8.4.12	ŘÍDÍCÍ ZA ŘÍZENÉHO	50
8.5	Rozdíly v aplikaci konceptuálních metafor.....	51
9	Praktická část – oddíl II	53
9.1	Soubor příznačných konceptuálních metafor v současné rozhlasové publicistice (<i>s uvedením originálních příkladů</i>)	53
9.1.1	SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA.....	53
9.1.2	POLITIKA JE SPORT.....	53
9.1.3	RECEPT JE NÁVOD	53
9.1.4	STRACH JE NÁSTROJ.....	54
9.1.5	VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ	54
9.1.6	TÉMATA JSOU HMATATELNÁ	54
9.1.7	POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES	55
9.1.8	ŽIVOT JE HAZARDNÍ HRA	55
9.1.9	DOBŘÝ JE NAHOŘE, ŠPATNÝ JE DOLE.....	55
9.1.10	TĚLESNÝ POSTOJ JE STANOVISKO	55
9.1.11	OBJEKT JE ČLOVĚK	56
9.1.12	INSTITUCE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ	56
9.1.13	ŘÍDÍCÍ ZA ŘÍZENÉHO	56
	Závěr	57
	Seznam zdrojů.....	58
	Knihy a monografické publikace	58
	Elektronické zdroje	59
	Rozhlasové vysílání	59

Úvod

Metafora je jedním ze základních jazykových jevů, který v mluvě i psaném projevu používáme. V historii byla dlouho považována za umělecký prostředek ozdobného charakteru, který patří do literatury či řečnictví. Teorie konceptuální metafor, pocházející z kognitivní lingvistiky, nazírání na metaforu ke konci minulého století značně rozšířila. Přichází s tvrzením, že samotný základ našeho pojmového systému má metaforický charakter a definuje metaforu jako běžný jev našeho každodenního myšlení, ve kterém často strukturujeme jednu oblast na základě oblasti druhé, aniž bychom si to uvědomovali.

Domnívám se, že se teorie konceptuální metafor zasloužila o vznik nového, svěžího směru v uchopení metafor, a proto jsem si ji vybral za ústřední téma své bakalářské práce. Konkrétně se bakalářská práce zaměřuje na doložení výskytu a podob konceptuálních metafor příznačných pro řečový projev moderátorů rozhlasových publicistických pořadů, což je v českém prostředí téma, které se dá označit za neprobádané.

Podstatou teoretické části je představení kognitivní lingvistiky s důrazem na vymezení teorie konceptuální metafor. K jádru teoretické části vede cesta přes reflexi historického vývoje přístupů k metafoře. Blíže je rozvinuto pojetí literárně-vědní, které je v souvislosti s metaforou skloňováno nejčastěji a dá se označit za odrazový můstek k pohledu kognitivně-lingvistickému. Teoretickou část završuje charakteristika mediálního duálního systému a představení rozhlasových publicistických pořadů Dvacet minut Radiožurnálu na Českém rozhlasu a Kauza dne na Rádiu Impuls, které budou předmětem analýzy v praktické části práce.

Cílem praktické části bude formou analýzy vzniklé určení příznačných konceptuálních metafor v jazykovém projevu moderátorů zmíněných pořadů. Následné vytvoření souboru z těchto identifikovaných konceptuálních metafor, který bude doplněn originálními příklady, prohloubí vhled do možností jejich použití v současném rozhlasovém publicistickém prostředí. Praktická část bude obsahovat i další dílčí cíle, kterými budou analýza ověření existence a podob jedné z nejzákladnějších konceptuálních metafor *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* v rozhlasovém publicistickém prostředí a srovnání případných rozdílů mezi

pořady Dvacet minut Radiožurnálu a Kauza dne v aplikaci konceptuálních metafor moderátory pořadů.

Teoretická část

1 Metafora a její pojetí v průběhu času

Metafora je jevem, jehož historie sahá až do doby 4. století př. n. l. Za první dochovanou zmínku a propracování teorie metafory lze považovat pojetí metafory Aristotelovo, které představil v díle zvaném *Poetika*.

Aristoteles v *Poetice* kromě výkladu metafory zevrubně přiblížil celkové estetické poznání řecké civilizace, přičemž považoval metaforu za jeden z prvků, které toto poznání tvoří (Pavelka, 1982, s. 20). Aristoteles zahrnul metaforu do stylistické klasifikace jazykových výrazů, které dělil na: obyčejné, nářeční, metaforické, ozdobné, nově utvořené, zkrácené a pozměněné (Aristoteles, 1964, s. 59). Metaforu definoval jako: „...přenesení cizího jména, a to buďto z rodu na druh, nebo z druhu na rod, nebo z druhu na druh, nebo analogicky.“ (Aristoteles, 1964, s. 59) Aristoteles chápal metaforu jako jeden z nejkrásnějších prostředků, které můžeme v mluvě použít. Umění vytvořit a použít dobrou metaforu dle něj bylo ukazatelem nadání, se kterým se člověk narodil a jemuž se nedá naučit. Aristotelovy poznatky o metafoře nepředstavovaly ucelený systém, někdy byly jeho postřehy rozporné, jindy však naprosto trefné. Jeho pozorování bylo později žádoucí blíže upřesnit, nicméně se mu nedá upřít, že se jako první pokusil o systematický výklad metafory (Pavelka, 1982, s. 21).

Do popředí zájmu se poté metafora dostala v dobách helénisticko-římské rétoriky a poetiky. V latinsky psané učebnici *Rétorika pro Herennia*, jejíž vznik se datuje do období mezi roky 82-86 př. n. l., neznámý autor považoval metaforu za slovo přenesené z jedné skutečnosti do druhé. Tento jev dle něj probíhal na základě podobnosti slov (1954 cit. podle Pavelka, 1982, s. 21). Dále se metaforou zabýval Marcus Fabius Quintilianus (asi 35-96 n. l.) v *Úvodu do Řečnictví*, jež se na několik dalších století stala zásadní knihou pro porozumění řečnickému i slovesnému umění. Quintilianus vnímal metaforu čistě jako rétorický prostředek, v návaznosti na Aristotela ji taktéž označoval přízviskem nejhezčího druhu z tropů (Quintilianus, 1985 cit. podle Pavelka, 1982, s. 21).

Přestože byla metafora v rétorice a poetice vysoce oceňována, v následujícím období přes celý středověk, renesanci, 18. století a velkou část 19. století se metafoře nedostávalo mnoho pozornosti. Prudký vzrůst zájmu o metaforu přišel až na konci 19. století. Zasadila se o to zejména literární věda, ale i filozofie, estetika, psychologie či jazykověda.

Jedním z hlavních důvodů zvýšeného badatelského zájmu o metaforu byly bouřlivé společenské proměny, kterými lidstvo od poslední třetiny 19. století procházelo. Umělci tohoto období reflektovali společenské, politické a kulturní změny tvorbou nových uměleckých směrů, které svými novátorskými principy znesnadňovaly pokusy o jejich uchopení pomocí stávajících konvenčních vzorců. Tato situace přispěla k tomu, aby klíč k interpretaci moderních uměleckých děl, v širším rámci i komunikace a poznání obecně, začal být hledán v do té doby málo probádané oblasti, v obraznosti. Stupňování industriálního a institucionálního vývoje společnosti s sebou přinášelo zvýšenou míru sémantizace objektivní reality. Člověk se ocítl obklopen novými významovými strukturami, jejichž správné rozluštění se pro něj stalo nutností. Sémantizace objektivní reality a její důsledek v podobě informační exploze zasáhl do života člověka mohutnou silou. Stávající známé znakové a komunikační systémy mu přestávaly sloužit, díky čemuž byl postaven před úkol osvojit si znakové a komunikační systémy nové. Přirozeným vyústěním této situace bylo jejich studium (Pavelka, 1982, s. 22).

Díky tomu se dostala do centra pozornosti i metafora. Ze všech oblastí, ve kterých se metafoře dostávalo zájmu, byla a je nejčastěji spojována s literární vědou. Právě literárněvědnímu pojetí se věnuje, jakožto výchozímu bodu uvažování o metafoře, další oddíl práce. Z tohoto výchozího bodu bude pozornost vedena ke zcela originálnímu pojetí metafory, které přináší v 80. letech 20. století kognitivní lingvistika. Kognitivní lingvistika bude v následujícím textu představena blíže s důrazem na teorii konceptuální metafory, která bude východiskem k analýze v praktické části bakalářské práce.

2 Metafora v literární vědě

2.1 Postavení metafor v literární vědě

Za jeden z cílů literární vědy ve 20. století se dají označit pokusy o popis fungování literárního díla jako „...artefaktu sloužícího k specifickému druhu komunikace.“ (Pavelka, 1982, s. 22-23) Snaha o objasnění zákonitostí výstavby a podstaty literárního díla souvisí do velké míry také s metaforou, což je důvodem, proč se metaforou v literární vědě zabývalo velké množství badatelů.

Z mnoha zástupců literární vědy, kteří se zabývali metaforou, je možné zmínit např. cambridgeskou školu (Ivor Armstrong Richards, William Empson), americké nové kritiky (Allen Tate, Cleanth Brooks) či ruské formalisty (Viktor Šklovskij, Roman Jakobson, Boris Tomaševskij). Z českých zástupců literární vědy se metaforou zabýval český strukturalista Jan Mukařovský. O teoretické řešení otázky metafor se pokoušeli i spisovatelé jako Vladimír Vladimirovič Majakovskij, Thomas Stearns Eliot, z českých literátů je možné jmenovat Vítězslava Nezvala a Vladislava Vančuru (Pavelka, 1982, s. 23).

V literární vědě je studiu metafor vyčleněna samostatná disciplína, která se nazývá tropika. Předmětem jejího studia jsou tzv. tropy. Tropy lze považovat za „...všechny prostředky založené na přeneseném významu slov: určitý výraz v textu se objevuje na nezvyklé pozici jako zástupce nebo ekvivalent výrazu nebo slovního spojení, které bychom očekávali v souladu s jazykovými zvyklostmi. Mezi výrazem užitým a domnělým musí existovat významová nebo věcná souvislost, umožňující záměnu.“ (Pavera a Všeticka, 2002, s. 362)

2.2 Metafora a metonymie v tropice

Tropika dělí tropy na dva druhy, dle toho na jakém základě vznikají - na metaforu a metonymii.¹ „Metafora realizuje přenesení významu na základě podobnosti pojmenovaných jevů.“ (Petrů, 2000, s. 111) U metonymie naproti tomu dochází k přenosu na základě souvislosti dvou jevů (Petrů, 2000, s. 112).

Petrů nadále rozvíjí dělení metafor a metonymií na jednotlivé typy. U metafory to jsou: personifikace, animizace, synestézie, katachréze, zvukovou metaforu, přirovnání, epiteton a oxymóron. Mezi druhy metonymie řadí: synekdochu, hyperbolu, litotes, eufemismus, ironii a epiteton. Epiteton může být jako jediný druh tropu metaforického i metonymického charakteru (Petrů, 2000, s. 111-114).

2.2.1 Druhy metafor v tropice

Personifikace

Pro personifikaci je určující přenos lidských vlastností a činností na neživé věci a abstraktní pojmy (Petrů, 2000, s. 111).

Například:

1. Světla z pouličních lamp jim ukazovala cestu domů.
2. Déšť zuřivě bubnoval do okapů.

Animizace

Animizace úzce souvisí s personifikací, jen se místo lidských vlastností a činností neživým věcem připisují vlastnosti a činnosti zvířat (Petrů, 2000, s. 111).

---

¹ V teorii konceptuální metafor, které se budeme věnovat dále, je metonymie považována za druh metafor.

Například:

1. Za oknem nevlídně syčel vítr.
2. To zimní počasí z něj vysává energii.

Synestézie

Podstatou synestézie je záměna různých smyslů při vyhodnocení počitku či vjemu (Petrů, 2000, s. 111).

Například:

1. Ta zpěvačka má hebký hlas.
2. Z kuchyně se linula sladká vůně.

Katachréze

Přenesené pojmenování, které dohromady nedává logický význam, často se objevuje v publicistice (Pavera a Všetická, 2002, s. 223).

Například:

1. To byla ostrá slova.
2. Podepsal se na ní zub času.

Zvuková metafora

Jedná se o zvukomalbu, kdy „jednotlivé hlásky slova vyvolávají dojem skutečného zvuku nebo ho alespoň připomínají.“ (Petrů, 2000, s. 111)

Například:

1. „Jezero hladké v křovích stinných
zvučelo temně tajný bol,
břeh je objímal kol a kol.“ (Mácha, 2016, s. 9)
2. „a na topole podle skal
zelený mužík zatleskal.“ (Erben, 1988, s. 78)

Přirovnání

U metaforického přirovnání můžeme identifikovat tři části, ze kterých je sestaveno: „z pojmenování přirovnávaného jevu, z gramatického vyjádření srovnání a z pojmenování jevu, k němuž se přirovnává.“ (Petrů, 2000, s. 112)

Například:

1. Ten gólman je děravý jako cedník.
2. Je odvážná jako lvice.

Oxymóron

Oxymóronem nazýváme slovní spojení, které je ve svém doslovném významu navzájem neslučitelné (Petrů, 2000, s. 112).

Například:

1. Investovat do zlata je nyní sázkou bez rizika.
2. Vyznávám organizovaný chaos.

2.2.2 Druhy metonymie v tropice

Synekdocha

Její podstata tkví v kvantitativní záměně jednoho výrazu za jiný. Používá se v případě, kdy je celek určitého jevu charakteristický pro část či obráceně (Pavera a Všetická, 2002, s. 344).

Například:

1. Občan na tom bude profitovat. (část za celek).
2. Amerika vyzvala Rusko k splnění sankcí. (celek za část)

Hyperbola

Záměrné zveličení, přehánění určitých rysů charakterizující daný jev. Má expresivní funkci (Pavera a Všeticka, 2002, s. 141).

Například:

1. Kdybych musel vyplňovat ten dlouhý formulář znovu, tak se asi zblázním.
2. Pro kousek čokolády bych někdy vraždil.

Litotes

Litotes oslabuje sílu výroku, když „... slovně říká méně, než je ve skutečnosti míněno.“ (Pavera a Všeticka, 2002, s. 211)

Například:

1. Není to vůbec špatné.
2. Nebylo to nemožné.

Eufemismus

Eufemismus zjemňuje, zlehčuje nepříjemnou či nevhodnou skutečnost použitím slova či slovního spojení, které má pozitivnější citový náboj (Pavera a Všeticka, 2002, s. 106).

Například:

1. Odešel na věčný odpočinek.
2. Scénář toho filmu nepatřil mezi nejkvalitnější.

Ironie

Předstírání neznalosti při hodnocení určitého jevu. Čím větší je rozdíl mezi slovně vyjádřeným a skutečným významem, tím víc nabývá ironie na působivosti a vtipnosti (Pavera a Všeticka, 2002, s. 154).

Například:

1. Donalda Trumpa evidentně milují všechny feministky.
2. Osobní bankrot je něčím, co jsem si vždycky přál zažít.

Epiteton

Jedná se o „...zvláštní druh hodnotícího přívlastku. Epiteton zdůrazňuje určitou vlastnost zobrazovaného předmětu nebo jevu.“ (Pavera a Všetická, 2002, s. 101) Epiteton může být metaforického i metonymického charakteru.

Například:

1. Petrovi spadl na nohu přetěžký balvan. (metaforický)
2. Hlučná ulice mu nedala spát. (metonymický)

3 Kognitivní lingvistika

3.1 Historie kognitivní lingvistiky

Počátek kognitivní lingvistiky sahá zhruba do 80. let minulého století. Nejedná se o disciplínu osamocenou, kognitivní lingvistika se prolíná s celou řadou disciplín, které je možné označit jako disciplíny příbuzné a úzce související. Z těchto příbuzných disciplín lze uvést zejména: „...psychologii, teorii umělé inteligence, etnologii, antropologii, neurobiologii. Kognitivní vědy zkoumají lidskou kognici, procesy myšlení, učení, kreativity, ukládání, strukturaci a vybavování poznatků a z tohoto hlediska také procesy verbální komunikace, tedy jazyk.“ (Procházková, 2011, s. 13)

Kognitivní lingvistika se zabývá tím, jak jazyk ovlivňuje lidské kognitivní procesy. Ve zkoumání jazyka to představuje příklon k antropologickým a kulturním vrstvám jazyka. To je i důvodem, proč se někdy uvádí, že nemluvíme pouze o lingvistice kognitivní, nýbrž o lingvistice kognitivní a kulturně orientované (Procházková, 2011, s. 13).

Ve svých filozofických základech se kognitivní lingvistika opírá o filozofickou antropologii, fenomenologické fenomény a hermeneutiku. Vychází přitom z prací Martina Heideggera, Edmunda Husserla, Ludwiga Wittgensteina, z českých autorů je možné jmenovat Jana Patočku (Procházková, 2011, s. 13-14).

V současné kognitivní lingvistice existuje celá řada teorií, jejichž autoři uplatňují různorodé přístupy. Mezi nejvýznamnější kognitivně orientované výzkumníky patří např. George Lakoff, Mark Johnson, William Croft, Gilles Fauconnier, Anna Wierzbicka, Jerzy Bartmiński, Mark Turner aj. Důstojné postavení zaujímá kulturně-antropologicky orientovaná lingvistika v Polsku, mezi její představitele patří Jerzy Bartmiński, Ryszard Tokarski, Anna Pajdzińska aj. Kognitivismu v literární teorii se věnuje např. Mark Turner a Reuven Tsur. Své uplatnění nalézá kognitivní lingvistika i v translatologii – např. Paul Kußman, Hans J. Vermeer či Mary Snell-Hornbyová (Procházková, 2011, s. 14).

Přestože je kognitivní lingvistika ve světě široce rozvinutou disciplínou, která prochází dynamickým vývojem, v tuzemském prostředí jde stále o disciplínu, kterou se čeští badatelé

zatím zabývají v poměrně malém počtu. Nejvýraznějšími zástupci kognitivní lingvistiky v České republice jsou Irena Vaňková, Iva Nebeská, Lucie Saicová, Ivana Procházková aj. V psychologickém prostředí se kognitivními přístupy zabývá Vladimír Chrz, v translatologii a teorii tvůrčího překladu Zbyněk Fišer (Procházková, 2011, s. 14-15).

3.2 Teoretické východisko, témata, metody kognitivní lingvistiky

Základním východiskem kognitivní lingvistiky je fakt, že jazyk, který patří do našeho kognitivního systému, odráží to, jakým způsobem je tvořen náš obecný pojmový systém. Skrz jazykové jevy podle kognitivní lingvistiky můžeme porozumět formální struktuře našeho obecného pojmového systému (Procházková, 2011, s. 13). Na základě tohoto faktu je možné tvrdit, že jazyk je zásadním faktorem toho, „...jak světu rozumíme, jak ho kategorizujeme, jaký obraz světa si vytváříme a jak ho předáváme dál.“ (Vaňková et al., 2005, s. 21)

Mezi nejvýznamnější témata kognitivní lingvistiky patří kategorizace a význam, principy organizace informací, principy zpracování a sdělování informací. Výzkumníci přitom zjistili, že velký význam v tom, jak k těmto tématům přistupujeme, ovlivňuje lidské vnímání vlastního těla, naší tělesnosti. „Poukazují na to, že základem našeho pojmového systému, jazyka je naše tělesně-prostorová zkušenost, naše fyzická orientace (nahore-dole, vpředu-vzadu, vpravo-vlevo atd.), objekty a manipulace s nimi, živly (voda, oheň atd.), smyslové vjemy, pohyb, části lidského těla, základní sociální aktivity (např. boj, stavba příbytku aj.), přírodní cykly, cyklus rostlin, apod.“ (Procházková, 2011, s. 13)

Kognitivní lingvistika upřednostňuje na rozdíl od dalšího důležitého přístupu při studiu jazyka - strukturalismu, interpretační hledisko. Analýzou a rozkladem zkoumaných jevů na nejmenší jednotky, což hraje zásadní roli ve strukturalismu, se kognitivní lingvistika zabývá pouze okrajově. Naopak vnímá jako důležitou vlastnost jazyka plynule přecházet mezi kategoriemi (hlavně ve vztahu jazyka a mimojazykových skutečností). Větší důležitost než analýze a rozkladu jednotlivých prvků je tedy připisována hledisku interpretačnímu, jež se soustředí na netypické a přechodové jevy. V kognitivních definicích často není striktně rozlišováno mezi

jazykovým a nejazykovým (Vaňková et al., 2005, s. 31). Tam, kde strukturalismus staví do popředí „...exaktnost a formálnost metodologie, od mimojazykového kontextu odhlíží; kognitivní lingvistika mimojazykové kontexty akceptuje a klade důraz na interpretaci.“ (Vaňková et al., 2005, s. 31)

Při zkoumání jazyka se jako nejlepší možnost jeví brát na vědomí oba dva přístupy. Strukturalismus nabízí přesné definice na místech, kde kognitivní lingvistika přichází s interpretací polarizovaným způsobem vnímaných jevů. S interpretací neostře definovaných modelů, které mohou vykazovat stejnou přesnost jako modely, u nichž strukturalisté zřetelně ohraničí, kde začínají a končí (Vaňková et al., 2005, s. 31-32).

4 Metafora v kognitivní lingvistice

Metafora je v kognitivní lingvistice jedním z nejpobulárnějších témat. Velký vzestup zájmu o metaforu je spjat se samými počátky kognitivní lingvistiky. Při studiu metafory vědci vycházejí z těchto základních premis kognitivního přístupu k metafoře:

- „ a) Metafora je především záležitostí pojmotvorných procesů, jazykové vyjádření je druhotné.
- b) Metaforičnost je nikoliv okrajovým, ale podstatným rysem pojmového systému člověka.
- c) Kognitivní přístup k metaforám akcentuje jejich motivaci.
- d) Daleko významnější roli než se předpokládalo, hraje v našem myšlení zkušenost lidského těla, zkušenost zprostředkovaná smysly.“ (Vaňková et al., 2005, s. 99)

Nejzásadnější význam pro uchopení metafory v kognitivní lingvistice měla teorie konceptuální metafor, kterou vypracoval George Lakoff společně s Markem Johnsonem v knize *Metaphors we live by* (1980, česky *Metafory, kterými žijeme*). Blíže bude rozebrána v následujícím oddílu.

4.1 Teorie konceptuální metafor

Metafora je v obecném povědomí stále považována za něco, co patří do umělecké literatury, řečnických projevů. Metaforické obraty považujeme za ozdobu, ozvláštňení jazykového projevu. Lakoff s Johnsonem upozornili na to, že metaforu můžeme chápat i jako běžný jev, který je spojený s naším každodenním myšlením a chováním. To je dáno důsledkem metaforického charakteru našeho pojmového systému. Pojmy, které nám pomáhají organizovat naše myšlení, strukturují vše, co ve světě zakoušíme od nejjednodušších počitků přes komplexní interakce v mezilidských vztazích. Protože si svého pojmového systému často nejsme ani vědomi, musíme ho zkoumat, abychom dovedli určit jeho obsah a mohli z něj posléze něco vyvodit. Jednou z možností je zaměřit se na jazyk. Komunikace je založena na stejném pojmovém systému jako naše myšlení a její zkoumání tak představuje relevantní způsob, jak se dobrat k jeho povaze (Lakoff a Johnson, 2014, s. 15-16).

„Abychom si mohli alespoň představit, co to znamená, že je pojem metaforický, a co to znamená, že takový pojem strukturuje nějakou činnost, vyjdeme z pojmu SPOR/ARGUMENTACE² a z pojmové metafory *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA*.³ Tato metafora se do každodenního jazyka promítá nejrůznějšími výrazy:

SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA

To, co tvrdíš, se nedá obhájit.

Napadl každou slabinu v mé argumentaci.

Jeho kritika mířila přímo do černého.

Jeho argumenty jsem úplně rozmetal.

Nikdy jsem ho v debatě neporazil.

Jsi proti? Tak dobře, tak se teď do mne pusť!

Pokud použiješ této strategie, úplně tě to smete.

Odstřelil všechny moje námitky.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 16)

Na uvedených příkladech je demonstrováno, že ve sporu/argumentaci v jazyce používáme metaforické obraty, které mají válečný základ. Válka a pojmy, které k němu v jazyce vztahujeme, používáme i v jiných situacích, které svou povahou určitými prvky evokují podobnost se situacemi, které je možné skutečně zažít ve válce.

Lakoff s Johnsonem tvrdí, že: „...metaforické jsou do značné míry procesy lidského myšlení. Metafory jakožto jazykové výrazy jsou možné právě proto, že metafory existují už v pojmovém systému člověka.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 18)

Z přesvědčení, že myšlení je samo o sobě metaforické, autoři nadále vyvodili, že metafora je spíše záležitostí myšlení než záležitostí řeči (Lakoff a Johnson, 2014, s. 15). Na pokladu

---

² Je ustáleným zvykem označovat názvy konceptuálních metafor velkým tiskacím písmem.

³ Lakoff a Johnson použili při popisu této metafory v originálním textu knihy termín argumentum. V češtině pro toto slovo nemáme jeden termín, který by byl schopen vyjádřit všechny významové odstíny. Do množiny českých výrazů, jež vyjadřují anglický termín argumentum, řadíme: argument, argumentaci, spor, hádku, polemiku, debatu, diskusi a další ekvivalenty. Proto v překladu této konceptuální metafory používáme dva výrazy – spor/argumentace, které nám umožňují zachytit větší škálu významových odstínů anglického termínu argumentum, než kdybychom použili pouze jeden výraz (Lakoff a Johnson, 2014, s. 17).

tohoto zjištění vznikla teorie konceptuální metafory. Konceptuální metafora označuje způsob, jakým v myšlení konstruujeme „...jednu mentální oblast na základě druhé.“ (Procházková, 2011, s. 17). V následujícím oddílu bude představena Lakoffova a Johnsonova typologie druhů konceptuálních metafor.

4.1.1 Druhy konceptuálních metafor

4.1.1.1 Strukturní

U strukturní metafory jde o přesunutí struktury zdrojové oblasti na strukturu oblasti cílové, která je umožněna korespondencí mezi strukturami. Pojem ze zdrojové oblasti vychází vždy z něčeho, co je konkrétní, uchopitelné, kdežto pojem z cílové oblasti má charakter abstraktní, bez použití metafory by nebylo možné ho přiléhavě vystihnout (Vaňková, 2007, s. 69).

Lakoff s Johnsonem to dokládají u metafory: *ČAS JSOU PENÍZE*, kdy PENÍZE označujeme jako zdrojovou oblast a ČAS jako oblast cílovou (Lakoff a Johnson, 2014, s. 20-21).

Například:

„Plýtváš mým časem.

Investovali jsme do té zahrádky spoustu času.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 20)

Čas je v naší společnosti vnímán jako něco cenného. Čas každého z nás je omezený a musíme s ním nakládat opatrně a s rozmyslem podobně jako s penězi. V dnešní době se stalo pravidlem platit lidi hodinově, týdně či měsíčně. Naše kulturní prostředí nás tak přimělo vytvořit si metaforu *ČAS JSOU PENÍZE*, z které si nadále můžeme vymezit subkategorizační relace jako *ČAS JE OMEZENÝ ZDROJ* či *ČAS JE CENNÉ ZBOŽÍ* (Lakoff a Johnson, 2014, s. 20-21).

Dalším typem strukturní metafory, kterou běžně používáme v jazyce je *LÁSKA JE KOUZLO*.

Například:

1. Její líbezný pohled mě očaroval.
2. V její společnosti jsem najednou někým lepším (srov. Lakoff a Johnson, 2014, s. 65)

4.1.1.2 Orientační

Orientační metafora je typem metafory, která „organizuje celý systém pojmů, a to všechny vůči sobě navzájem.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 26)

Metafory tohoto typu mají svou bázi v naší kulturní a fyzické zkušenosti. Týkají se orientace v prostoru v různých proporcích: nahoře-dole, vpředu-vzadu, hluboko-mělko. Jako příklad lze uvést metaforu *VÍCE JE NAHOŘE, MÉNĚ JE DOLE* (Procházková, 2011, s. 20).

Například:

1. Je zvyklý hrát vysokou hru.
2. Výška jeho vkladu demonstruje, že se radši drží při zemi.

Dalším příkladem může být metafora *ŠŤASTNÝ JE NAHOŘE, SMUTNÝ JE DOLE*.

Například:

1. Štěstím se celý vznášel.
2. Byl skleslý na duchu.

4.1.1.3 Ontologická

Metafory ontologické nám pomáhají porozumět událostem, činnostem, dějům a stavům. Ty pomocí metafory konceptualizujeme jako entity, objekty a substance (Lakoff a Johnson, 2014, s. 39-40). Těchto metafor používáme v případech, kdy popisujeme svou smyslovou

zkušenost s určitými látkami, objekty či v případech, kdy přisuzujeme lidské vlastnosti objektům, které lidskými vlastnostmi nedisponují. V těchto případech se jedná o metaforu personifikačního rázu (Lakoff a Johnson, 2014, s. 47).

Johnson vytvořil případovou studii k pojmu hněv. Demonstroval tím fakt, že tuto emoci v mnoha případech konceptualizujeme pomocí ontologické metafory. Jako obecnou metaforickou konstrukci lze označit metaforu *HNĚV JE ZVÝŠENÁ TEPLOTA*, další metafory, ve kterých má hněv základní význam jsou *HNĚV JE ŠÍLENSTVÍ* či *HNĚV JE PROTIVNÍK* (Lakoff, 2006, s. 367-401).

HNĚV JE ZVÝŠENÁ TEPLOTA

Například:

1. Úplně mi z tebe vaří krev!
2. Vzteky se mu zapalovaly tváře.

HNĚV JE ŠÍLENSTVÍ

Například:

1. Můj šéf se někdy rozčílí k nepřičetnosti.
2. Varuji tě, řekni to ještě jednou a neručím za sebe!

HNĚV JE PROTIVNÍK

Například:

1. Časem dokázal své cholerické záchvaty zvládnout.
2. Ta jeho věčná naštvanost škodí i jeho zdraví (srov. s Lakoff, 2006, s. 367-401).

5 Mediální duální systém

Burton a Jiráček definují mediální duální systém jako: „... koexistenci vysílatelů, kteří vysílají na základě přidělené licence a finance získávají převážně z prodeje vysílacího času inzerentům a vysílatelů, jejichž existenci zajišťuje zákon (tzv. vysílatelé ze zákona), kteří prostředky získávají převážně z koncesionářských poplatků. Licencované mediální subjekty se často označují jako „soukromé“ či komerční stanice“, vysílatelé ze zákona jako „médiá veřejné služby“ či „veřejnoprávní média.“ (Burton a Jiráček, 2001, s. 97) Koncesionářské poplatky jsou poplatky vybírané státem za užívání funkčního televizního či rozhlasového přijímače bez ohledu na to, zda daný uživatel tu či onu rozhlasovou či televizní stanici poslouchá nebo sleduje (Burton a Jiráček, 2001, s. 97).

Vznik mediálního duálního systému byl jedním z důsledků tzv. „sametové revoluce“ v České republice. Nový politický režim otevřel hranice volnému obchodování, což se týkalo i mediální sféry. Nebývalý růst médií se týkal zejména médií soukromých. To vedlo ke vzniku mediálního duálního systému, který funguje v České republice od roku 1991, kdy byl legislativně přijat na základě zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, jenž poprvé umožnil společný výskyt veřejnoprávního a privátního sektoru médií.

V roce 2001 byl přijat nový a stále aktivní zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který nyní upravuje povinnosti a práva provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání.

5.1 Charakteristika veřejnoprávních médií

Podstatou veřejnoprávních médií je služba veřejnosti. Jejich úlohou je být prostorem pro veřejnou diskuzi, kde každý občan může svobodně vyjádřit svůj názor.

V protikladu k soukromým médiím mají být veřejnoprávní média pluralitní, splňovat vysokou kvalitativní a etickou úroveň. Mají svou činností podporovat témata, kterým se v

komerčních médiích nevěnuje dostatek pozornosti, s čímž souvisí neopomíjení menšinových skupin při tvorbě mediálního obsahu. Veřejnoprávní média mají svou činností napomáhat občanům k pochopení souvislostí v oblastech politických, sociálních, kulturních a dalších (Pospíšil a Závodná, 2009, s. 37).

Veřejnoprávní média mají být nezávislá na zájmech dalších subjektů a ve své činnosti nestranná. Chod veřejnoprávních média zajišťuje vybírání koncesionářských poplatků, které umožňují jejich finančně nákladný provoz. Malá část příjmu je tvořena i ve veřejnoprávních médiích reklamou, jedná se však o zhruba 1 % vysílacího času, ve srovnání se zhruba 15 % u komerčních médií. Inzerce ve veřejnoprávních médiích nemá zásadní vliv na tvorbu mediálního obsahu (Pospíšil a Závodná, 2009, s. 37-38).

V České republice patří mezi veřejnoprávní instituce Český rozhlas, Česká televize a Česká tisková kancelář.

5.2 Charakteristika soukromých médií

Podstatou fungování soukromých médií je generování zisku, čemuž je podřízeno vše ostatní. Soukromá média jsou financována od inzerentů, kteří v nich prostřednictvím reklamy prezentují své výrobky, které chtějí prodat. Platí zde úměra, že čím je dané médium u příjemců mediálního obsahu populárnější, tím dražší je cena vysílacího času, který si inzerenti mohou koupit. Úkolem soukromých médií je tedy přilákat co největší počet posluchačů, diváků, kteří jim zajistí zájem co největší zájem inzerentů. To s sebou nese jisté konsekvence (Pospíšil a Závodná, 2009, s. 37).

Tou nejdůležitější je komercializace mediálního obsahu. Snaha médií zalíbit se co nejširšímu publiku předpokládá nutnost vytvářet takový obsah, který bude pro široké publikum atraktivní. Praxe ukázala, že nejširší publikum, jež nazýváme mainstreamem, dává přednost obsahům zábavným, bulvárním, s prvky senzace. Takový obsah má hlavně „pobavit“ a rezignuje na vzdělávací, informační, kulturní a jiné funkce, kterými média také disponují. I

mezi soukromými médii najdeme taková, která produkují obsah zaměřený na užší skupiny příjemců, v mediálním prostoru jsou však spíše výjimkou (Pospíšil a Závodná, 2009, s. 37).

Mezi největší soukromé vlastníky médií v České republice patří mediální dům Czech News Center a.s. Daniela Křetínského a Patrika Tkáče, vydavatelská firma Economia a.s. Zdeňka Bakaly či mediální skupina Mafra a.s., jejímž vlastníkem je současný ministr financí České republiky Andrej Babiš⁴ (Redakce Mediaguru.cz, 2016).

---

⁴ Andrej Babiš již není oficiálním vlastníkem mediální skupiny Mafra a.s. Díky zákonu o střetu zájmu ji byl nucen převést do svěřeneckého fondu (Horáček, 2017).

6 Rozhlasové publicistické pořady

V následujícím textu budou představeny rozhlasové publicistické pořady Dvacet minut Radiožurnálu veřejnoprávní stanice Český rozhlas a Kauza dne komerční stanice Rádio Impuls. Pořady reprezentují zástupce jediné veřejnoprávní stanice a v druhém případě dlouhodobě nejposlouchanějšího komerčního rádia. Vzhledem k jejich formální i obsahové podobnosti představují vhodný materiál k analýze v praktické části bakalářské práce.

6.1 Dvacet minut Radiožurnálu

Dvacet minut Radiožurnálu je rozhlasový publicistický pořad, který je vysíláný veřejnoprávní stanicí Český rozhlas každý všední den od 17:06, v repríze pak od 0:10 další den. Délka pořadu se pohybuje okolo dvaceti minut.

Pořad je možné naladit na rádiových přijímačích od září 2006. Prvním moderátorem byl Martin Veselovský. Na začátku roku 2009 ho doplnila Helena Šulcová, která s přestávkou mezi roky 2012 až 2014 působila v moderátorské roli do konce roku 2016. Během její pauzy v letech 2012 až 2014 moderovala pořad místo ní Štěpánka Čechová a Veronika Sedláčková. Helenu Šulcovou vystřídal na přelomu roku 2016 a 2017 Jan Moláček, který moderuje pořad do dnešních dní. Spolu s ním plní aktuálně roli druhého moderátora Karolína Koubová, která v roce 2014 nahradila Martina Veselovského. Výjimečně pořad moderují i externisté. Spolu s moderátory pořadu připravuje pořad i vedoucí redakce publicistiky, kterým je Petr Dudek (Dudek, 2017).

Cílem pořadu je sledovat, komentovat a reflektovat aktuální celospolečenské dění. Moderátoři pořadu si zvou k rozhovoru hosty, kteří mají ze svého společenského postavení co říci k aktuálním kauzám, které rezonují společností v České republice. Obsah pořadu je většinou polytematického charakteru, monotematicnost se vyskytuje zřídka.

Pořad vyznává princip „...otevřeného, informovaného a srozumitelného dialogu mezi moderátorem a hostem.“ (Dudek, 2017) Častými hosty bývají politici. „Politici nejsou naši přátelé, ale partneři do diskuse. Nežertujeme s nimi, ale ptáme se jich. Moderátoři si zvou politiky, vědce, umělce i sportovce. Jde o jediné – aby otázky nezůstaly bez odpovědí.“ (Dudek, 2017)

6.2 Kauza dne

Kauza dne je rozhlasový publicistický pořad, který je vysíláný na komerční stanici Rádio Impuls od pondělí do pátku před 18. hodinou. Pořad obvykle trvá deset až patnáct minut.

Vznik pořadu se datuje k roku 2014, kdy nahradil pořad Impulsy Václava Moravce. V letech 2014 až 2015 se na moderátorských postech střídali Zuzana Černá a Alan Hejma. Od roku 2016 pořad moderuje Zuzana Bubílková, kterou doplňuje Jaroslav Plesl (šéfredaktor deníku Mladá fronta Dnes).

Pořad je postaven na podobném základu jako pořad Dvacet minut radiožurnálu. Moderátoři pořadu kladou formou rozhovoru svým hostům otázky k závažným celospolečenským tématům, která se týkají aktuálního dění v České republice. Obsah pořadu je obvykle tvořen více tématy.

Hosté bývají z řad politiků, odborníků, umělců, sportovců a dalších osob, kteří jsou veřejně činní v některé ze sfér, které jsou mediálně sledované.

Praktická část

7 Metodika a cíle

V praktické části bakalářské práci budou předmětem mého zájmu konceptuální metafory v jazykovém projevu moderátorů rozhlasových pořadů Dvacet minut Radiožurnálu na veřejnoprávní stanici Český rozhlas a Kauza dne na komerční stanici Rádio Impuls. Praktická část bude mít podobu dvou oddílů.

V prvním oddílu bude mou úlohou splnit primární cíl celé praktické části a dva cíle dílčí. Z důvodu zachování kontinuity začnu nejprve jedním z dílčích cílů, který bude spočívat v analýze výskytu a podoby jedné ze základních lakoffovských metafor: *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA*. Důvodů proč si vybrat do centra analytického zájmu tuto konkrétní konceptuální metaforu nacházím několik. Konceptuální metaforu *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* vnímám v běžném životě každého z nás jako jednu z těch nejzákladnějších. Publicistické prostředí je prostorem plným argumentací, sporů, polemik, debat, diskusí. Rozhlasové publicistické pořady, které budou předmětem analýzy, mně proto připadají jako relevantní pro ověření existence této konceptuální metafory a podob, kterých může nabývat. Na základě uvedeného jsem zkonstruoval hypotézu, podle které by měla být součástí jazykového projevu moderátorů tato konceptuální metafora, což by mělo být doložitelné na konkrétních příkladech.

Následně se budu věnovat primárnímu cíli a jádru celé praktické části, kterým bude určení a analýza příznačných konceptuálních metafor v projevu moderátorů zmíněných pořadů dle lakoffovské tradice. Za kritérium příznačnosti bude považována četnost. Při určování využiji konceptuálních metafor, které již byly představeny Lakoffem a Johnsonem, zároveň budu usilovat o identifikaci konceptuálních metafor originálních.

Druhý dílčí cíl se bude týkat porovnání pořadu Dvacet minut Radiožurnálu a pořadu Kauza dne v jazykovém uchopení konceptuálních metafor moderátory. Předmětem mého zájmu bude, zda se dá vysledovat rozdíl, který plyne z veřejnoprávního a komerčního zadání stanic.

Ve druhém oddílu praktické části bude vytvořen soubor konceptuálních metafor s originálními příklady použití, který bude vycházet z analýzy konceptuálních metafor, jež budou identifikovány v prvním oddílu. Vzniklý soubor bude rozšířením jádra praktické části práce, který umožní hlubší vhled do možností jazykového použití daných konceptuálních metafor.

Abych dokázal naplnit zadání, které jsem si v praktické části uložil, bude nutné vybrat dostatečně velký výzkumný vzorek z obou pořadů, který mně umožní vyvodit příslušné závěry. Za tento vzorek jsem zvolil časové období měsíce ledna 2017, během kterého podrobím pořady zkoumání. Mým úkolem bude přehrát v internetovém archivu dotyčných rozhlasových stanic všechny díly obou pořadů a zaznamenat veškeré metaforické termíny v jazykovém projevu moderátorů. Z tohoto vzorku metafor následně budu vycházet při další analýze.

8 Praktická část – oddíl I

8.1 Analyzované díly Dvaceti minut Radiožurnálu

Během měsíce ledna 2017 byl pořad Dvacet minut Radiožurnálu vysílán dvaadvacetkrát. Z tohoto vzorku bylo podrobena analýze jednadvacet dílů pořadu.⁵

Přehled jednotlivých dílů:

2. 1. 2017 Miroslav Kalousek – předseda TOP 09 (Jan Moláček)
3. 1. 2017 Aleš Michl – ekonom, externí poradce ministra financí Andreje Babiše (Jan Moláček)
4. 1. 2017 Tomáš Ledvinka – ředitel pražského malostranského gymnázia a základní školy (Jan Moláček)
5. 1. 2017 Eva Romancová – koordinátorka centra proti terorismu a hybridním hrozbám
6. 1. 2017 Miloš Reichrt – evangelický farář, jeden z prvních signatářů Charty 77 (Jan Moláček)
9. 1. 2017 Markéta Pravdová – šéfredaktorka časopisu Naše řeč, Ústav pro jazyk český AV ČR (Karolína Koubová)
10. 1. 2017 Michaela Marksová – ministryně práce a sociálních věcí, místopředsedkyně ČSSD (Karolína Koubová)
11. 1. 2017 Michal Šlesinger – biatlonový závodník (Jan Moláček)
12. 1. 2017 Marián Jurečka – ministr zemědělství, 1. místopředseda KDU-ČSL (Karolína Koubová)
13. 1. 2017 Robert Pelikán – ministr spravedlnosti, ANNO (Karolína Koubová)
16. 1. 2017 Alexandra Udženija – 1. místopředsedkyně ODS (Jan Moláček)
17. 1. 2017 Tomáš Prouza – státní tajemník pro evropské záležitosti, ČSSD (Jan Moláček)

---

⁵ Dne 20. 1. 2017 proběhl speciální díl pořadu o inauguraci nového amerického prezidenta Donalda Trumpa, který měl převážně netradiční charakter komentovaného přenosu ze slavnostního aktu, a proto není ve zkoumaném vzorku zahrnut.

- 18. 1. 2017** Zbyněk Semerád – ředitel Státní veterinární správy (Jan Moláček)
- 19. 1. 2017** Jaroslav Malý – senátor, ČSSD (Jan Moláček)
- 23. 1. 2017** Michal Lukeš – ředitel Národního muzea (Karolína Koubová)
- 24. 1. 2017**⁶ Ondřej VLČEK – odborník na smogovou situaci Českého hydrometeorologického ústavu
Bohumil KOTLÍK – Státní zdravotní ústav
Ondřej MIROVSKÝ – zastupitel hlavního města Prahy, Trojkoalice
Vladimír BURDA – občanské sdružení Vzduch
Hana CABRNOCHOVÁ – praktická lékařka pro děti a dorost (Karolína Koubová)
- 25. 1. 2017** David Ondráčka – ředitel české pobočky organizace Transparency International (Karolína Koubová)
- 26. 1. 2017** Richard Brabec – ministr životního prostředí, místopředseda ANO (Karolína Koubová)
- 27. 1. 2017** Norman Eisen – právník, bývalý velvyslanec spojených států v ČR (Lenka Kabrhelová)
- 30. 1. 2017** Martin Stropnický – ministr obrany, místopředseda ANO (Jan Moláček)
- 31. 1. 2017** Erik Best – americký novinář (Jan Moláček)

8.2 Analyzované díly Kauzy dne

V měsíci lednu 2017 byl pořad Kauza dne vysílán osmnáctkrát, přičemž byly analýze podrobeny všechny odvysílané díly.

Přehled jednotlivých dílů:

- 2. 1. 2017** Tomáš Tuhý – policejní ředitel (Zuzana Bubílková)
- 3. 1. 2017** Václav Klaus – bývalý prezident České republiky (Jaroslav Plesl)

---

⁶ Jednalo se o speciální díl pořadu zaměřený na smogovou situaci v České republice.

- 4. 1. 2017** Jakub Janda – zástupce ředitele Think-tanku Evropské hodnoty (Zuzana Bubílková)
- 5. 1. 2017** Kateřina Neumannová – bývalá česká reprezentantka v běhu na lyžích, olympijská vítězka z Turína (Zuzana Bubílková)
- 6. 1. 2017** Marián Jurečka – ministr zemědělství, 1. místopředseda KDU-ČSL (Zuzana Bubílková)
- 10. 1. 2017** Jiří Zimola – jihočeský hejtman, ČSSD (Zuzana Bubílková)
- 11. 1. 2017** Jiří Paroubek – bývalý premiér a bývalý předseda ČSSD (Zuzana Bubílková)
- 12. 1. 2017** Martin Komárek – poslanec, ANO (Jaroslav Plesl)
- 16. 1. 2017** Tereza Krobová – feministka, katedra sociálních věd Karlovy Univerzity (Zuzana Bubílková)
- 17. 1. 2017** Václav Klaus ml. – zakladatel Think-tanku Centrum občanské svobody, ODS (Zuzana Bubílková)
- 18. 1. 2017** Marek Černoš – předseda poslaneckého klubu Úsvit přímé demokracie (Jaroslav Plesl)
- 19. 1. 2017** Hynek Kmoníček – ředitel zahraničního odboru Pražského hradu (Zuzana Bubílková)
- 23. 1. 2017** Robert Pelikán – ministr spravedlnosti, ANO (Zuzana Bubílková)
- 24. 1. 2017** Alexander Černý – poslanec KSČM (Zuzana Bubílková)
- 25. 1. 2017** Karel Schwarzenberg – čestný předseda TOP 09 (Zuzana Bubílková)
- 26. 1. 2017** Petr Gazdík – předseda STAN (Jaroslav Plesl)
- 30. 1. 2017** Miloš Balák – ředitel Lesní správy (Zuzana Bubílková)
- 31. 1. 2017** Michal Zima – předseda Studentské komory rady vysokých škol (Zuzana Bubílková)

8.3 Analýza konceptuální metafory SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA

Nejčastějším termínem, který odkazoval k této konceptuální metafoře a v pořadech se vyskytoval vícekrát, byl v různých obměnách výraz boj.

Například:

1. Zuzana Bubílková: „Náš host je bojovník za evropské hodnoty, které jsou ohrožovány ruskou dezinformační propagandou.“ (Kauza dne, 4. 1. 2017)
2. Zuzana Bubílková: „Ještě myslím, že za Vás už se bojovalo proti daňovým rájům a zatím se to nepodařilo.“ (Kauza dne, 11. 1. 2017)
3. Zuzana Bubílková: „Chtějí vůbec dnešní ženy, aby někdo bojoval za jejich rovnoprávnost?“ (Kauza dne, 16. 1. 2017)
4. Zuzana Bubílková: „Za co Vy, feministky, dnes budete bojovat?“ (Kauza dne, 16. 1. 2017)

V těchto příkladech se ukazuje, že činnosti, jakými jsou podpora určitého úhlu pohledu, prosazování určitých myšlenek, názorů a hodnot je nahlíženo jako boj proti někomu, kdo nesdílí stejný úhel pohledu, stejné myšlenky, názory a hodnoty. Jakub Janda, Jiří Paroubek a jeho vláda, ani feministky se nechystají lézt na barikády a s použitím násilí bojovat proti nepříteli, pouze to tak pomocí konceptuální metafory *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* uchopujeme v jazykovém projevu.

Dalším termínem, který se objevil opakovaně, byl termín střet.

Například:

5. Jan Moláček: „Premiér Bohuslav Sobotka vykresluje blížící se volby jako střet mezi sociální demokracií a hnutím ANO.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)
6. Lenka Kabrhelová: „...až po střet s mexickým prezidentem.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 27. 1. 2017)

Termín střet ve válečné situaci představuje souboj dvou protivníků, který skončí vítězstvím jednoho a porážkou druhého. Střet v pátém příkladu je metaforou volebního klání. I ve volebním klání máme podobně jako ve válce vítěze a poražené, což je nejspíš důvodem, proč nám tato situace v jazyce evokuje situaci válečnou. V šestém příkladu šlo o polemiku amerického prezidenta Donalda Trumpa s mexickým prezidentem Enrique Peňou Nietem. Názorový nesoulad v tomto případě v jazyce taktéž označujeme střetem. K této neshodě došlo v mediálním prostoru, kde si oba prezidenti přes žurnalisty vzájemně vyměňovali své názory. Zatímco ve válce, alespoň v její původní podobě, dochází k bezprostřednímu střetu, kterému

jsou oba protivníci v tu samou chvíli fyzicky přítomni, v jazyce můžeme střetem nazývat i situaci, ke které nedochází v ten samý čas a jejíž aktéři nejsou současně fyzicky přítomni.

Válečný žargon byl použit i v dalších podobách námi zkoumané konceptuální metafory.

Například:

7. Jan Moláček: „Anebo bude všechno jinak a na Andreje Babiše najdou recept jeho vyzyvatel z pravicových stran?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)
8. Zuzana Bubílková: „Pan premiér Sobotka v nedávném rozhovoru pro Seznam prohlásil, že je schopen i on porazit ANO.“ (Kauza dne, 10. 1. 2017)
9. Zuzana Bubílková: „Prohru v krajských volbách připsal premiérovi a předsedovi ČSSD Bohuslavovi Sobotkovi.“ (Kauza dne, 11. 1. 2017)

Válečnému konfliktu zpravidla předchází spor či určitý nárok. Obvykle to bývá spor či nárok na území, zdroje, moc. Aby válka mohla začít, musí ji jeden z protivníků iniciovat – tím se stává vyzyvatelem. Politické strany se přihlášením do volebního klání ucházejí o moc rozhodovat ve své zemi. Tím se podobně jako váleční protivníci i ony stávají vyzyvateli a jsou vyzýváni. O vyzyvatelích v politice mluvíme jako o někom, kdo se chystá postavit a poměřit se silnějším protivníkem. Je tedy logické, že je v sedmém příkladu na pozici vyzývaného hnutí ANO s předsedou Andrejem Babišem, které bylo v době výroku na prvním místě v průzkumu veřejného mínění o volitelnosti jednotlivých stran. Všechny ostatní politické subjekty označujeme jako vyzyvatele. Dalším běžným politickým jevem je demonstrace síly politických stran při prohlášeních podobných tomu z osmého příkladu. Taková prohlášení v řeči nazýváme taktickým manévrem, dalším výrazem, který je převzat z válečné situace, kde protivníci používají taktické manévry, aby získali převahu na svou stranu a v konečném důsledku dokázali zvítězit. Jak dokumentuje devátý příklad, sociální demokraté v čele s Bohuslavem Sobotkou potřebují na své válečné strategii a využití taktických manévru ještě zapracovat, aby znovu nedospěli k porážce jako v krajských volbách.

Další příklady:

10. Karolína Koubová: „Pavel Bělobrádek, předseda KDU-ČSL dokonce řekl, že se na poslední chvíli snažíte rozbít společně prosazený pohled prorodinné politiky...“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 10. 1. 2017)

11. Karolína Koubová: „Samozřejmě výbušná je otázka Skotska, které stále jaksi neodmítlo to, že by nemuselo znovu hlasovat o své nezávislosti.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
12. Zuzana Bubílková: „Vlastně politici na Vás útočí přes Váš mladický úlet.“ (Kauza dne, 4. 1. 2017)

Závěrem analýzy konceptuální metafory *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* je možné konstatovat, že se na příkladech podařilo doložit přítomnost a konkrétní podoby této konceptuální metafory v rozhlasovém publicistickém prostředí.

8.4 Analýza příznačných konceptuálních metafor

8.4.1 POLITIKA JE SPORT

Další konceptuální metaforou, která byla identifikována, je konceptuální metafora *POLITIKA JE SPORT*. Termín sport má styčné body s termínem válka a tato metafora má určité podobné rysy jako metafora *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA*. I ve sportu máme podobně jako ve válce vyzyvatele a vyzývané, protivníky, vítěze a poražené. I ve sportu hovoříme o taktice, obranných a útočných manévrech, hráče nazýváme jako obránce či útočníky. Většinu těchto termínů však používá sportovní prostředí právě v přeneseném významu z válečné situace a já se budu v analýze této metafory soustředit pouze na ty, které jsou původem prvotně sportovního charakteru.

Například:

1. Zuzana Bubílková: „Vy jste prohlásil, že Bohuslav Sobotka je boxer po K.O. a už žádný zápas nevyhraje.“ (Kauza dne, 11. 1. 2017)
2. Lenka Kabrhelová: „Donald Trump je zastáncem silového přístupu v politice...“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 27. 1. 2017)
3. Karolína Koubová: „Čili, jaká je ta poločasová bilance vašimi ústy?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 23. 1. 2017)

4. Jan Moláček: „Myslíte si tedy, že ten poměrně stále hubený výsledek v těch různých průzkumech...“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 16. 1. 2017)

V úvodních dvou příkladech je použita terminologie, která je běžná ve sportovních disciplínách. Termín K. O. v boxu pochází z anglického termínu knockout a vyjadřuje stav po ničivém úderu, kdy již boxer není schopen pokračovat v boji. Jiří Paroubek touto metaforou vyjadřuje svůj názor na neschopnost Bohuslava Sobotky uspět v politickém boji. Styl Donalda Trumpa je v druhém příkladu připodobněn k silovým disciplínám, kam řadíme např. bojové sporty a kulturistiku. To nám má asociovat agresivitu, dominanci, maskulinitu. Ve třetím příkladu je polovina z celkové doby, kterou má probíhat rekonstrukce Národního muzea, nazvána poločasovou bilancí. Poločas je termínem z fotbalu, kdy se celková hrací doba jednoho fotbalového utkání dělí na dva poločasy. Metafora ve čtvrtém příkladu si vypůjčuje termín výsledek a demonstruje paralelu konečného stavu sportovního utkání s konečným součtem preferencí voličů u předvolebního průzkumu.

8.4.2 RECEPT JE NÁVOD

Termín recept v původním významu vyjadřuje potvrzení lékárníka, že předkládá lék dle lékařského předpisu (Rejzek, 2012, s. 530). V dnešní době si kromě lékařského předpisu slovo recept asociujeme zejména s kuchyňským receptem. Jak si ukážeme dále, v publicistice se používá metafora receptu ve smyslu návodu, pomocí kterého lze dosáhnout žádoucího stavu.

Například:

1. Jan Moláček: „Anebo bude všechno jinak a na Andreje Babiše najdou recept jeho vyzyvatelé z pravicových stran?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)
2. Karolína Koubová: „To se neděje, to znamená, že nemáte konkrétní recept nebo ten recept by měl vzniknout na tu konkrétní lokalitu?“ (Dvacet minut radiožurnálu, 24. 1. 2017)

V prvním příkladu zastupuje výraz recept návod, jehož správným provedením mají politici protivníci z pravicových stran zbavit Andreje Babiše, tedy hnutí ANO, nejlepšího postavení na české politické scéně (a sami ho získat). Ve druhém příkladu se termín recept blíží ke

svému prvotnímu významu. Moderátorka Karolína Koubová Vladimíra Burdu a jeho kolegy z občanského sdružení Vzduch, na které otázka směřuje, staví do pozic lékárníků, kteří by měli pomocí správného postupu „namíchat účinný lék“ na znečištěné ovzduší. Znečištěné ovzduší je možné vnímat jako nemocného pacienta, u něhož je žádoucí, aby se uzdravil. Protože Vladimír Burda a jeho kolegové z občanského sdružení Vzduch lékárníci ve skutečnosti nejsou a namíchat správný lék nemohou, dá se termín recept v této podobě konceptuální metafory *RECEPT JE NÁVOD* považovat v přeneseném slova smyslu za návod, jak postupovat v boji proti smogu, aby došlo k žádoucímu stavu – minimalizaci smogu a s tím souvisejícím zlepšením kvality ovzduší.

8.4.3 STRACH JE NÁSTROJ

Slovo nástroj v původním smyslu slova označuje předmět, který slouží jako pomůcka k vykonání práce (Holub a Lyer, 1978, s. 306). Jak demonstrujeme na konceptuální metafoře *STRACH JE NÁSTROJ*, nástrojem v přeneseném významu slova může být i emoce strachu.

Například:

1. Jan Moláček: „Jsme nezmínili jednu podstatnou složku nebo jeden podstatný aspekt života v komunistické společnosti a to byl strach. Strach dnes vyjadřuje, nebo že cítí strach, vyslovuje řada lidí i dnes. Z části je to pochopitelné, odehrávají se v Evropě teroristické útoky a podobně. Vy jste žil v době, kdy strach byl hlavním nástrojem té moci.“ (Dvacet minut radiožurnálu, 6. 1. 2017)

Konceptuální metafora *STRACH JE NÁSTROJ* se objevila v analýze pouze v jednom případě, přesto ji vnímám jako konceptuální metaforu pro rozhlasové publicistické prostředí příznačnou, a proto jsem ji zařadil do výčtu. Moderátor Jan Moláček v uvedeném příkladu nejprve hovoří o tom, že strach byl podstatným aspektem života v komunistické společnosti, aby v závěrečné části promluvy použil formulaci, která odkazuje k doslovnému názvu konceptuální metafory. Když mluvíme o nástroji v jeho původním smyslu, lze o něm prohlásit, že zvyšuje efektivitu naší činnosti, zmírňuje její náročnost a napomáhá rozšiřovat množinu cest, které se před námi díky prováděné činnosti rozprostírají. Jak si znázorníme, analogické role má strach v citovaném příkladu konceptuální metafory, čímž se vysvětluje

možnost pojímat strach v jazykovém projevu jako nástroj. Strach vyvolávaný v občanech Československa praktikami komunistických představitelů zvyšoval jejich poslušnost vůči režimu represivního charakteru. Strach ulehčoval představitelům komunistické strany vládnutí, aniž by bylo veřejně diskutováno, zda jsou jejich metody a postupy v souladu se stanoviskem občanů. V konečném důsledku strach promluvit a jednat protirežimně vedl i k tomu, že se komunistické straně otevíraly vyhlídky pro plánování a uskutečňování dalších cílů. Jak je v rozboru naznačeno, strach v totalitní době byl spíše vnějšího charakteru. Strach „člověka dnešní doby“ je oproti tomu spíše vnitřní. Vysoké pracovní a životní tempo plynoucí z nutnosti vydělávat dostatek peněz s sebou přináší stres, frustrace a mnohdy i civilizační choroby. To v člověku logicky vyvolává různé typy vnitřních strachů, s kterými musí bojovat. Ve vší obecnosti se strach, ať už je vnitřní či vnější, dá nazvat jedním z nejzásadnějších faktorů lidského chování v jakékoliv době.

8.4.4 VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ

Vývoj lze charakterizovat jako proces, který probíhá ze stavu aktuálního do stavu nového. Rýsování a kreslení jsou činnosti, v jejichž průběhu dochází k postupnému zobrazování zamýšleného díla. Obdobně jako na vývoj lze na rýsování a kreslení nahlížet jako na proces, který směřuje ze stavu aktuálního do stavu nového. Tato paralela přispívá k možnosti typizovat vývoj pomocí konceptuální metafory *VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ*.

Například:

1. Jan Moláček: „Ale já bych se Vás ještě chtěl zeptat, jestli z těch věcí, které v tom projevu zazněly, bylo něco překvapivého nebo jestli to byly všechno fakta nebo aspekty nebo plány na ten brexit, které se už rýsovaly nějakou dobu?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
2. Jan Moláček: „Rýsuje se nějaké stanovisko Evropské unie, nebo jak vlastně bude Evropská unie teď jako celek reagovat?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
3. Jan Moláček: „Premiér Bohuslav Sobotka vykresluje blížící se volby jako střet mezi sociální demokracií a hnutím ANO.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)

V prvním příkladu směřuje položená otázka ke zjištění, zda bylo možné zaznamenat v projevu britské premiérky Theresy Mayové nové aspekty přístupu k věci či došlo pouze na shrnutí předešlých názorů, které již určitou dobu procházely vývojem. Ve druhém příkladu je patrné, že si moderátor Jan Moláček chce ověřit, zda se již stanovisko Evropské unie začalo vyvíjet či můžeme toto stanovisko v souvislosti se zkoumanou metaforou připodobnit k zatím „prázdnému listu papíru“. Ve třetím příkladu je premiér Bohuslav Sobotka v jazykovém pojetí pasován do role kreslíře, který pomocí výkresu předpovídá budoucí politický vývoj.

8.4.5 TÉMATA JSOU HMATATELNÁ

Dotýkat se můžeme lidí, věcí, zvířat. Pomocí konceptuální metafory *TÉMATA JSOU HMATATELNÁ* si můžeme ilustrovat, že se v jazyce lze pomocí metafory dotýkat i myšlenkových konstruktů, které se dají shrnout pod určité ústřední téma.

Například:

1. Karolína Koubová: „Ještě než se dotkneme, pane ministře, těch dalších témat...“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 12. 1. 2017)
2. Karolína Koubová: „Úplně odskočím od ptačí chřipky, ale chovu slepic se přece jen ještě dotknu, respektive vajec. Francie chystá revoluční změnu, velké řetězce tam oznámily, že v roce 2020 už nebudou vykupovat vajíčka, které pocházejí od slepic chovaných v klecích.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 12. 1. 2017)
3. Karolína Koubová: „Dotkněme se, prosím, ještě věci, které tedy může udělat vláda, vy jste už řekl, že zhruba od roku 2018 vláda tedy v boji proti smogu by stát mohl přispívat lidem na nákup elektromobilů.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 26. 1. 2017)
4. Karolína Koubová: „Pane ministře, ještě se dotkněme novely zákona o ochraně přírody a krajiny z vaší dílny.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 26. 1. 2017)
5. Zuzana Bubílková: „V posledních dnech se přímo naší země dotkly vlastně dvě hrozby, před třemi dny muselo přistát v Praze kvůli výhrůžce letadlo směřující do Varšavy, dnes zase policisté řešili údajnou nahlášenou bombu ve vlaku směřujícím do německého Mnichova.“ (Kauza dne, 2. 1. 2017)

První příklad vyjadřuje název konceptuální metafory, když se moderátorka Karolína Koubová vyjadřuje o tématech jako o něčem, čeho se budou s ministrem zemědělství Mariánem Jurečkou dotýkat. Oním dotykem je přitom myšleno udělat z něčeho předmět rozhovoru, namířit na určité téma pozornost. V dalších zmíněných příkladech můžeme vymezit témata rozhovoru, kterých se v přeneseném významu moderátoři s hosty dotýkají. Jsou to: „postup řetězců ve Francii při koupi vajec“, „boj proti smogu nákupem elektromobilů“, „novela o ochraně přírody a krajiny“, „přistání letadla kvůli výhrůžce v letadle z Varšavy“ a „nahlášená bomba ve vlaku z Mnichova“. Sloveso dotknout se vyjadřuje ve svém základním významu dotyk, který má jednorázový charakter. Smysl tohoto slovesa se dá v uvedených příkladech chápat jako ohledávání terénu. Dotyk, který provádíme, implikuje možnost hlubšího poznání tématu (Vaňková et al., 2005, s. 172).

8.4.6 POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES

Přesouvání mas lidí z místa na místo v jazykovém projevu můžeme typizovat jako druh přírodního procesu a vytvořit konceptuální metaforu *POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES*.

Například:

1. Karolína Koubová: „Pokud se nemýlím, tak to ale právě byla ta velká obava, že kvůli těm změnám u policie dojde na tu lavinu odchodů, jak Vy říkáte.“ (Dvacet minut radiožurnálu, 13. 1. 2017)
2. Jaroslav Plesl: „Chce dostat pod kontrolu příliv imigrantů...“ (Kauza dne, 18. 1. 2017)

V obou příkladech je předmětem vyjádření vždy větší skupina, masa lidí. Je příznačné, že o jednotlivci či o malém množství lidí v souvislosti s přírodními procesy tímto způsobem mluvit nelze. Když hledáme spojitost mezi zmíněnými přírodními procesy a pohybem masy lidí, dojdeme k míře kontroly, která obě události spojuje. Jak příliv, tak lavina jsou jen velmi obtížně kontrolované, ve své podstatě samovolné procesy podobně jako pohyb velké skupiny lidí. Domnívám se, že tato paralela přispívá k tomu, že je v jazyce možné v některých případech zaznamenat konceptuální metaforu *POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES*.

8.4.7 ŽIVOT JE HAZARDNÍ HRA

Životní situace v určitých chvílích v řeči popisujeme, jako bychom byli účastníky hazardní hry, což vyjadřuje konceptuální metafora *ŽIVOT JE HAZARDNÍ HRA*.

Například:

1. Jan Moláček: „A co by tedy měla dělat Česká republika v té situaci, tak jak jsou teď karty na stole ze strany Velké Británie?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
2. Jaroslav Plesl: „Pane Komárku, a jakou šanci tomu návrhu dáváte?“ (Kauza dne, 12. 1. 2017)

V prvním příkladu je popsána výchozí situace, ve které jsou určitým způsobem rozděleny role a možnosti obou účastníků. Ti se na základě této výchozí situace musí rozhodnout, jak postupovat dále. Analogicky se musí rozhodovat hráči karetní hry, jenž disponují určitými kartami a mohou s nimi naložit dle možností, které v roli hráče té či oné karetní hry mají. V druhém příkladu se moderátor Jaroslav Plesl táže na pravděpodobnost přijetí návrhu v poslanecké sněmovně a používá přitom výraz šance. Slovo šance dnes obecně používáme při popisu pravděpodobnosti určitého jevu, jeho původní význam však pochází z latinského termínu *cadentia*, který označoval padnutí hracích kostek ve hře (Rejzek, 2012, s. 624).

8.4.8 DOBRÝ JE NAHOŘE, ŠPATNÝ JE DOLE

Základem konceptuálních metafor orientačního původu je prioritizace jednoho jevu před jiným, která je založena na naší fyzické, kulturní a společenské zkušenosti. Konceptuální metafora *DOBRÝ JE NAHOŘE, ŠPATNÝ JE DOLE* je založena na bázi osobní pohody.

„Štěstí, zdraví, život a autorita – tedy věci, které v zásadě charakterizují, co je pro člověka dobré – jsou vesměs NAHOŘE.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 29)

Například:

1. Jan Moláček: „Nejvíce narostly příjmy, pokud se budeme bavit o té příjmové stránce.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 3. 1. 2017)

2. Zuzana Bubílková: „Je to jen můj takový jako názor nebo je to fakt, že od té doby, co jste odešla z klasického lyžování Vy a Bauer, tak vlastně tak nějak atraktivita tohoto sportu v očích nás diváků klesla?“ (Kauza dne, 5. 1. 2017)
3. Jan Moláček: „Já jsem, já mám pocit, že jsem dnes, když jsem se připravoval na ten rozhovor, četl, že jich bylo snad jenom patnáct, dvacet, tak ta čísla byla poměrně nízká.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 6. 1. 2017)

Růst probíhá směrem do výšky či do šířky. Růst příjmů probíhá do výšky, neboť je hodnota peněz v realitě vyjádřena číslicemi, které při růstu stoupají. Na základě tohoto faktu a vědomosti, že růst příjmů je jevem žádoucím, lze tvrdit, že první příklad zkoumané konceptuální metafory disponuje metaforickou koherencí. Jednoznačnou prioritou pro osobní pohodu člověka je, aby příjmy rostly, nikoliv naopak. Ve druhém příkladu je výsledek opačný. Klesání atraktivity v očích diváků lyžování je pro samotné lyžování a jeho existenci jevem nežádoucím. Protože klesání probíhá směrem dolů, je taktéž zachována metaforická koherence. V závěrečném příkladu je k bližšímu rozboru daného metaforického pojmu potřeba přiblížit kontext. Moderátor Jan Moláček hovořil s Milošem Rejchrtem, evangelickým farářem a jedním z prvních signatářů Charty 77, o počtech duchovních mezi signatáři Charty 77. Díky pochopení kontextu lze prohlásit, že i zde je metaforická koherence zachována, protože by bylo více žádoucím, aby byl počet signatářů Charty 77 mezi duchovními spíše vyšší než nižší. V případě vyššího počtu signatářů mezi duchovními by bylo pro duchovní snazší se k Chartě 77 přihlásit, šířit její poselství, účinněji bojovat proti komunistickému režimu, což by zlepšilo pozici všech signatářů Charty 77, zejména těch z řad duchovních.

8.4.9 TĚLESNÝ POSTOJ JE STANOVISKO

Konceptuální metafora *TĚLESNÝ POSTOJ JE STANOVISKO* implikuje fakt, že v jazyce dáváme do souvislosti náš tělesný postoj s naším názorem.

Například:

1. Jan Moláček: „A když přišel ředitel, tak se za Vás taky postavil?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 6. 1. 2017)
2. Karolína Koubová: „Jak ten váš optimismus, řekněme, nabourává ten spor České komory architektů s muzeem, Česká komora architektů se postavila za neúspěšné účastníky soutěže i budoucí podobu expozic.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 23. 1. 2017)
3. Jan Moláček: „Tam tedy stojíte spíše za předsedou Fialou?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 16. 1. 2017)
4. Jan Moláček: „Vy jste se postavil proti té vyhlášce.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 4. 1. 2017)
5. Jaroslav Plesl: „Kde by teď měla stát česká diplomacie?“ (Kauza dne, 18. 1. 2017)

V prvních třech příkladech lze vyzorovat stejný smysl použité metafory. Tělesný postoj za někým zde pokaždé znamená podporu. Když říkáme, že za někým stojíme, asociujeme si to s termíny jako podpora, souhlas, ztotožnění se s daným názorem na věc. Jinak je tomu ve čtvrtém příkladu, kdy se Tomáš Ledvinka postavil proti vyhlášce, čímž vyjádřil, že nesouhlasí s její podobou. Tělesný postoj proti něčemu tedy spojujeme s odmítáním, nesouhlasem, neztotožněním se s daným názorem na věc. V pátém příkladu se moderátor Jaroslav Plesl ptá, kde by měla stát česká diplomacie v očekávání, že mu Marek Černoš odpoví, kde by dle jeho názoru bylo její ideální postavení. Toto postavení bude určovat názor, který by měla obhajovat.

8.4.10 OBJEKT JE ČLOVĚK

Běžným jazykovým jevem nejen v rozhlasovém publicistickém prostředí je užití konceptuálních metafor personifikačního charakteru. Personifikační metafory umožňují „...pochopit širokou škálu zkušeností s nikoli lidskými entitami na základě lidských motivací, charakteristik a činností.“ (Lakoff a Johnson, 2014, s. 47) Jednou z personifikačních metafor tohoto druhu je konceptuální metafora *OBJEKT JE ČLOVĚK*.

Například:

1. Jan Moláček: „...preferance vaší strany se pohybují kolem 5 % hranice.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)
2. Zuzana Bubílková: „Ptačí chřipka se vrátila do České republiky, zasažena je střední Morava a nejnověji i Jihočeský kraj.“ (Kauza dne, 6. 1. 2017)
3. Jaroslav Plesl: „Informace se na nás valí ze všech stran.“ (Kauza dne, 12. 1. 2017)
4. Jan Moláček: „Nejvíce narostly příjmy, pokud se budeme bavit o té příjmové stránce.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 3. 1. 2017)
5. Lenka Kabrhelová: „Je americká demokracie dostatečně silná na to, aby současné problémy překonala?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 27. 1. 2017)
6. Jan Moláček: „No, ta čísla souhlasí, to mohu potvrdit.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 3. 1. 2017)

V prvních třech příkladech jsou objekty preference, ptačí chřipka a informace jazykově pojímány, jako by byly schopné pohybu. Tyto objekty tím na základě formulací v těchto příkladech přeneseně získávají lidskou schopnost pohybovat se z bodu A do bodu B. Ve čtvrtém a pátém příkladu jsou objekty příjmy a demokracie obdařeny vlastností disponovat lidským tělem. Lidské tělo má také schopnost růstu či chřadnutí. Stejně tak jsou lidské bytosti v různé míře tělesně silní či slabí, přičemž tato charakteristika vychází z konstrukce jejich těl, zejména z objemu a pevnosti svalů. V posledním příkladu mluví moderátor Jan Moláček o číslech jako o něčem, co má vědomí. Lidské vědomí je vybaveno schopností reflektovat události, činnosti, stavy a na základě této reflexe vyjadřovat souhlas či nesouhlas s tou či onou věcí. Obecně svědčí vysoká četnost personifikačních metafor v jazyce o jazykovém antropocentrismu. Antropocentrismus dokládá už kvantita lexikálních jednotek, které se vztahují k člověku. Ta je signifikantně vyšší oproti těm, které se v primárním významu týkají jiných sémantických oddílů. Někteří lingvističtí odborníci soudí, že slovní zásoba každého jazyka v sobě zahrnuje dvě zásadní oblasti, kterými jsou: „člověk a svět“ (Vaňková et al, 2005, s. 61). Mark Johnson poukázal v knize *The body in the mind* (1987) na to, že v lidském myšlení hraje zásadní roli tělesnost, která v mnoha případech určuje perspektivu našeho náhledu na svět (Johnson, 1987 cit. podle Vaňková et al., 2005, s. 60).

8.4.11 INSTITUCE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ

Bohatý výskyt v rozhlasově publicistickém prostoru zaujímala při zkoumání metonymie *INSTITUCE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ*. Její hlavní funkce je referenční, kdy jedna entita plní roli entity druhé.

Například:

1. Jan Moláček: „Že to neiritovalo Vás, je jedna věc, ale jistě jste tušil, že to bude iritovat tehdejší režim.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 6. 1. 2017)
2. Jan Moláček: „A co by tedy měla dělat Česká republika v té situaci, tak jak jsou teď karty na stole ze strany Velké Británie?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
3. Zuzana Bubílková: „Jakou roli by hrálo Německo?“ (Kauza dne, 23. 1. 2017)
4. Jan Moláček: „Rýsuje se nějaké stanovisko Evropské unie, nebo jak vlastně bude Evropská unie teď jako celek reagovat?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
5. Jan Moláček: „To znamená, že by se Evropská unie rozklížila dál pod tlakem požadavků Evropské unie, toho se neobáváte?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 17. 1. 2017)
6. Karolína Koubová: „Ovšem je to ta otázka s přebytkem, že je, třeba podle ministra zemědělství Mariana Jurečky de facto nula, protože nebyly vydány státní dluhopisy, tak proč ČSSD operuje s možností přesunout tyto peníze na důchodový účet?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 10. 1. 2017)
7. Zuzana Bubílková: „Bude TOP 09 stavět svého kandidáta?“ (Kauza dne, 25. 1. 2017)

Všechny příklady mají společné to, že v jazyce ubírají odpovědnost lidem odpovědným za chod institucí, organizací, států a dalších útvarů. Dá se tvrdit, že tato metonymie zjednodušuje mluvčím úlohu, neboť zkracuje čas, který by potřebovali na výpověď v doslovném smyslu.

8.4.12 ŘÍDÍCÍ ZA ŘÍZENÉHO

Další metonymií s primárně referenční funkcí, která pracuje s rozdělením odpovědnosti, je *ŘÍDÍCÍ ZA ŘÍZENÉHO*. Je opozitní ke konceptuální metafoře metonymického původu *INSTITUTE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ*.

Například:

1. Jan Moláček: „Anebo bude všechno jinak a na Andreje Babiše najdou recept jeho vyzyvatelé z pravicových stran?“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)
2. Jan Moláček: „Když se posuneme dál v té příjmové stránce státního rozpočtu, tak samozřejmě všechny zajímá DPH. Mimo jiné i proto, že to byla jakási vlajková loď ministra Andreje Babiše...“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 3. 1. 2017)
3. Jan Moláček: „Pan Premiér Sobotka v nedávném rozhovoru pro seznam prohlásil, že je schopen i on porazit ANO.“ (Dvacet minut Radiožurnálu, 2. 1. 2017)

V těchto třech příkladech jsou to instituce jako celek, za jejichž chod přebírají v této jazykové formulaci odpovědnost jednotliví jedinci. Těm je tak svěřována větší moc a odpovědnost, než jakou ve skutečnosti mají. Je pravděpodobné, že Andrej Babiš by sám nedovedl vzdorovat ostatním pravicovým stranám a vyzyvatelé by v tom případě hledali recept snadněji, než když proti nim stojí kromě Andreje Babiše všichni ostatní členové hnutí ANO. Stejně tak je v doslovném významu zveličené, že je výběr DPH vlajkovou lodí Andreje Babiše. Výběr DPH a agenda s tím spojená není pouze starostí Andreje Babiše, nýbrž i dalších zaměstnanců ministerstva financí. Není náhodou, že se Andrej Babiš dostal do výčtu příkladů této konceptuální metafory hned dvakrát. Tato konceptuální metafora je v publicistice zejména v souvislosti s Babišovou funkcí v hnutí ANO užívána hojně. Pro tyto případy by bylo dokonce možné pro účely analýzy vyčlenit samostatnou konceptuální metaforu metonymického rázu v podobě: *ANDREJ BABIŠ JE HNUTÍ ANO*. Ve třetím příkladu se hovoří o premiérovi Bohuslavu Sobotkovi jako by byl on sám schopen porazit hnutí ANO, přičemž jsou v jazykové podobě sdělení opomíjeni ostatní spolustraníci, kteří mu v tom mohou pomoci.

8.5 Rozdíly v aplikaci konceptuálních metafor

Veřejnoprávní a komerční zadání analyzovaných pořadů vybízí k úvaze, zda lze na výběru těch nejpříznačnějších konceptuálních metafor rozpoznat rozdíly v jejich aplikaci moderátory obou pořadů. Tyto rozdíly budou ilustrovány ze dvou hledisek – kvantitativního a kvalitativního.

Z kvantitativního pohledu je osmatřicet použití konceptuálních metafor v řeči moderátorů Dvaceti minut Radiožurnálu výrazně vyšší číslo než sedmnáct konceptuálních metafor v řeči moderátorů Kauzy dne. Je však nutné vzít v potaz dva fakty. Tím prvním je, že pořad Dvacet minut Radiožurnálu má stopáž okolo dvaceti minut, kdežto rozsah Kauzy dne se pohybuje mezi deseti až patnácti minutami. Druhým faktem je, že pořad Dvacet minut Radiožurnálu byl podroben analýze v jednadvaceti dílech, zatím pořad Kauza dne pouze v osmnácti dílech.⁷ Na základě zmíněného se dá vyvodit závěr, že se ani v jednom z pořadů ve zkoumaném období neobjevil v jazykovém projevu moderátorů mezi identifikovanými příznačnými konceptuálními metaforami výrazně vyšší počet konceptuálních metafor než v tom druhém.

V kvalitativní analýze je možné dojít k formulaci názoru, že by se rozdíl mohl týkat míry expresivity obsažené v konkrétních konceptuálních metaforách. To je patrné na pojetí metafory *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA*. Zuzana Bubílková v Kauze dne hned čtyřikrát ve sledovaném období použila různé tvary výrazu boj (viz str. 37). Jan Moláček a Lenka Kabrhelová z Dvaceti minut Radiožurnálu naproti tomu každý v jednom případě užili slova střet (viz str. 37). Slova boj a střet se dají označit jako synonyma, přičemž slovo boj je více citově zabarvené, vyvolává přímé negativní konotace se slovy jako válka, násilí, smrt. Slovo střet je oproti němu citově více neutrální, konotace mu přisuzuje až kontext.

Další rozdíly se týkaly spíše individuálního projevu jednotlivých moderátorů, nikoliv rozdílnosti mezi pořady. Jan Moláček z Dvaceti minut Radiožurnálu jako jediný ve třech případech použil konceptuální metaforu *VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ* (viz str. 42). Jeho kolegyně Karolína Koubová oproti jiným moderátorům výrazně více uplatňovala konceptuální metaforu *TÉMATA JSOU HMATATELNÁ* (viz str. 43).

---

⁷ Kauza dne se na rozdíl od Dvaceti minut Radiožurnálu nevysílá v pátek.

Na závěr tohoto oddílu je potřeba konstatovat, že signifikantní rozdíly v aplikaci konceptuálních metafor moderátorů obou pořadů nebyly ve zkoumaném období nalezeny. Uvedená zjištění jsou spíše ukazateli, které by bylo vhodné pro ověření jejich validity dále sledovat a v této situaci z nich nelze vyvozovat jednoznačné závěry. K zajištění větší výpovědní hodnoty by bylo nutné pracovat s rozsáhlejším množstvím dat.

9 Praktická část – oddíl II

9.1 Soubor příznačných konceptuálních metafor v současné rozhlasové publicistice (s uvedením originálních příkladů)

9.1.1 SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA

Například:

1. Bohuslav Sobotka tehdy nekompromisně odstřelil Jiřího Dientsbiera z ministerské pozice.
2. V ODS ohledně toho tématu zuří vnitrostranický boj.
3. Turecký prezident Erdogan v argumentaci rád a často používá útočné výpady.

9.1.2 POLITIKA JE SPORT

Například:

1. Matěj Stropnický je politikem, který má tah na branku.
2. Volební utkání ČSSD s ANO slibuje souboj těžkých vah.
3. Lidovci zatím neházejí ručník do ringu.

9.1.3 RECEPT JE NÁVOD

Například:

1. V analýze maloobchodů se ukázalo, že fungujícím receptem na získání nových zákazníků jsou zejména masivní slevy.
2. Václav Klaus ve své autobiografické knize představil recept na úspěch v politice.

3. Trenér Sparty Petr Rada na předzápasové tiskové konferenci prohlásil, že svým hráčům svěří recept na překonání obrany soupeře.

9.1.4 STRACH JE NÁSTROJ

Například:

1. Populističtí politici uměle vyvolávají strach z imigrantů, aby následně mohli slibovat, že problém vyřeší.
2. Nejmocnějším nástrojem teroristů v realizování jejich cílů je šíření pocitu strachu.
3. Vyhržovat válkou je vždy účinným zstrašovacím nástrojem.

9.1.5 VÝVOJ JE RÝSOVÁNÍ/KRESLENÍ

Například:

1. Obsazení Trumpova poradního sboru pro rozvoj průmyslu se již začíná rýsovat.
2. V současné situaci se začíná rýsovat možnost předčasných voleb.
3. Erik Čipera z Asistence o.p.s. v Českém rozhlasu vykreslil složitou situaci vozíčkářů při přepravě městskou dopravou v hlavním městě.

9.1.6 TÉMATA JSOU HMATATELNÁ

Například:

1. Dotkněme se ještě státního rozpočtu na příští rok.
2. Ministr obrany Martin Stropnický tvrdí, že se válka v Sýrii dotkne také naší armády.
3. Lubomír Zaorálek se ve svém projevu dotkl tématu domácích porodů.

9.1.7 POHYB MASY LIDÍ JE PŘÍRODNÍ PROCES

Například:

1. Další pád koruny by mohl přinést odliv pracovníků do jiných států.
2. Válka v Sýrii s sebou přináší mohutný příliv imigrantů, které Evropa nestačí pojímat.
3. Zahájení vánočního výprodeje přilákalo první vlnu kupujících.

9.1.8 ŽIVOT JE HAZARDNÍ HRA

Například:

1. Bohužel byl vybaven do života špatnými kartami.
2. Opětovné zvolení Andreje Babiše do čela hnutí ANO bylo sázkou na jistotu.
3. Když říkal, že to může zařídit, tak evidentně blfoval.

9.1.9 DOBRÝ JE NAHOŘE, ŠPATNÝ JE DOLE

Například:

1. Vliv ministra kultury Daniela Hermana v zahraničí vzrůstá.
2. Počet dobrovolníků při práci s mentálně handicapovanými je povážlivě nízký.
3. Patrik Schick po první sezóně v italské lize potvrzuje, že bude v kariéře mířit na ty nejvyšší mety.

9.1.10 TĚLESNÝ POSTOJ JE STANOVISKO

Například:

1. Karel Schwarzenberg prohlásil, že v této kauze stoprocentně stojí za Miroslavem Kalouskem.

2. On si myslí, že bude stát vždy při něm, ale to se může mýlit.
3. Odcházející prezident Barack Obama pochopitelně stojí na straně odpůrců zrušení „Obamacare“.

9.1.11 OBJEKT JE ČLOVĚK

Například:

1. Při krizi demokratických hodnot číhá komunismus za rohem na další šanci.
2. Ta jeho naivita už mu párkrát natloukla nos.
3. Mravní zákony téměř všech existujících náboženství přikazují nezabíjet za žádnou cenu.

9.1.12 INSTITUCE ZA LIDI ZA NI ODPOVĚDNÉ

Například:

1. Sněmovna dnes projednala protikuřácký zákon.
2. Strana zelených apeluje na nedostatek ekologických témat v politické diskuzi.
3. Národní památkový ústav představil koncepci svého působení na léta 2016 až 2021.

9.1.13 ŘÍDÍCÍ ZA ŘÍZENÉHO

Například:

1. Andrej Babiš potvrdil, že si nadále nedovede představit koaliční spolupráci se sociálními demokraty, pokud nedojde k přehodnocení některých jejich názorů.
2. Donald Trump svrhl bombu na jednu ze základen islámských teroristů.
3. Kim Čong-il je připraven jít do války, pokud budou Spojené státy americké neustále narušovat severokorejský jaderný program.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala existencí a podobou konceptuálních metafor v jazykovém projevu moderátorů současných rozhlasových publicistických pořadů. Metodou analýzy byl zkoumán pořad Dvacet minut Radiožurnálu, který vysílá veřejnoprávní stanice Český rozhlas a pořad Kauza dne na komerční stanici Rádio Impuls.

Během praktické části práce došlo k určení třinácti příznačných konceptuálních metafor, které se v pořadech ve významné četnosti objevovaly. Určené konceptuální metafory byly doloženy konkrétními citacemi z pořadů a podrobeny detailní analýze. Hlubší vhled do možností uplatnění identifikovaných konceptuálních metafor byl znázorněn vytvořením souboru s těmito konceptuálními metaforami, opatřeném originálními příklady použití.

Dalšími dílčími cíli bylo ověření existence a podob výskytu jedné z nejzákladnějších konceptuálních metafor *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* a srovnání aplikace konceptuálních metafor v jazykových projevech moderátorů pořadů Dvacet minut Radiožurnálu a Kauza dne. Existence a podoby konceptuální metafory *SPOR/ARGUMENTACE JE VÁLKA* se prokázat podařilo, což je dokumentováno na konkrétních příkladech. Rozdíly v aplikaci konceptuálních metafor moderátory zmíněných pořadů ve zkoumaném období rozpoznány nebyly. Nedá se přitom prohlásit, že neexistují, k jednoznačným závěrům by bylo nutné pracovat se statisticky větším vzorkem dat.

Seznam zdrojů

Knihy a monografické publikace

- ARISTOTELES. *Poetika*. Praha: Orbis, 1964.
- BURTON, Graeme a JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.
- ERBEN, Karel Jaromír. *Kytice*. 6. vydání. Praha: Odeon, 1988.
- HOLUB, Josef a LYER, STANISLAV. *Stručný etymologický slovník se jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 2. vydání. Praha: Státní jazykové nakladatelství, 1978. Odborné slovníky.
- LAKOFF, George a JOHNSON Mark. *Metafory, kterými žijeme*. 2. vydání. Brno: Host, 2014. Teoretická knihovna. ISBN 9788074911521.
- LAKOFF, George. *Ženy, oheň a nebezpečné věci: co kategorie vypovídají o naší mysli*. Praha: Triáda, 2006. ISBN 80-86138-78-X.
- MÁCHA, Karel Hynek. *Máj*. 2. opravené vydání. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016. E-knihovna, ISBN 978-80-7532-471-9.
- PAVELKA, Jiří. *Anatomie metafory*. Brno: Blok, 1982.
- PAVERA, Libor a VŠETIČKA, František. *Lexikon literárních pojmů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2002. ISBN 80-7182-124-1.
- PETRÚ, Eduard. *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2000. ISBN 9788085839449.
- POSPÍŠIL, Jan a ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer Media, 2009. ISBN 9788074020223.
- PROCHÁZKOVÁ, Ivana. *Hospodin je král - starozákonní metafora ve světle kognitivní lingvistiky*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. Studijní texty České biblické společnosti. ISBN 978-80-87287-36-1.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vydání. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.
- VAŇKOVÁ, Irena et al. *Co na srdci, to na jazyku: kapitoly z kognitivní lingvistiky*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0919-3.
- VAŇKOVÁ, Irena. *Nádoba plná řeči: (člověk, řeč a přirozený svět)*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1122-8.

Elektronické zdroje

- DUDEK, Petr. Dvacet minut Radiožurnálu. *Radiožurnál*. [online]. Copyright © 1997-2017. [cit. 11. 04. 2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/dvacetminut/>
- HORÁČEK, Filip. Babiš převedl své firmy do fondů, kontrolovat je bude i jeho partnerka. *Idnes*. [online]. Copyright © 1999-2017. [cit. 15. 04. 2017]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/babis-akcie-sverenske-fondy-dfv-ekonomika.aspx?c=A170203_122224_ekonomika_jj
- REDAKCE. Infografika: Aktualizovaná mapa vlastníků médií. *MediaGuru - reklama, marketing a média očima Gurua*. [online]. Copyright © 2017. [cit. 11. 04. 2017]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/2016/03/infografika-aktualizovana-mapa-vlastniku-medii/>

Rozhlasové vysílání

- *Dvacet minut radiožurnálu* [rozhlasový pořad]. ČRo Radiožurnál, 2. 1. 2017 - 31. 1. 2017.
- *Kauza dne* [rozhlasový pořad]. Rádio Impuls, 2. 1. 2017 - 31. 1. 2017.